

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
odbor sociálních služeb a sociální práce

DOPORUČENÝ POSTUP Č. 15/2020

**PRO REALIZACI ULOŽENÍ PRACOVNÍ POVINNOSTI STUDENTŮM
PRO ZAJIŠTĚNÍ POSKYTOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB A POSKYTOVÁNÍ
PÉČE V ZAŘÍZENÍCH PRO DĚTI VYŽADUJÍCÍ OKAMŽITOU POMOC (ZDVOP)**

PODLE USNESENÍ VLÁDY ČR Č. 1027 ZE DNE 12. ŘÍJNA 2020

Určeno pro:

poskytovatele sociálních služeb, ZDVOP, kraje a hlavní město Prahu, obce

Datum účinnosti: 13. 10. 2020

Aktualizovaná verze č. 2 účinná od 12.11. 2020

Doporučený postup č. 5/2020 byl zrušen k 30. 6. 2020.

Vypracoval: Odbor sociálních služeb a sociální práce,

Odbor rodinné politiky a ochrany práv dětí

Obsah

Úvod.....	3
1 Uložení pracovní povinnosti studentům pro zajištění poskytování sociálních služeb a péče v zařízeních pro děti vyžadujících okamžitou pomoc	4
2 Možnost zažádat MPSV o mimořádnou dotaci.....	8
3 Právní souvislosti.....	10
4 Dodatek doporučeného postupu pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.....	12
5 Nejčastěji kladené otázky a odpovědi	15

Úvod

Tento doporučený postup popisuje aplikaci usnesení vlády ze dne 12. října 2020, vyhlášeného pod č. 1027/2020 Sb., kterým byla uložena k zajištění poskytování péče v zařízeních sociálních služeb a v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen ZDVOP) po dobu platnosti nouzového stavu v souvislosti s výskytem epidemie COVID-19 na území České republiky pracovní povinnost studentům středních, vyšších odborných a vysokých škol vybraných oborů vzdělání.

Vláda na základě čl. 5 a 6 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, vyhlásila dne 30. září 2020 pro území České republiky z důvodu ohrožení zdraví v souvislosti s prokázaným výskytem koronaviru na území České republiky nouzový stav od 5. října na dobu 30 dnů. Na základě souhlasu uděleného Poslaneckou sněmovnou vláda v pátek 30. října rozhodla o jeho prodloužení až do 20. listopadu 2020. Jak je výše uvedeno, tento doporučený postup je určen k aplikaci pracovní povinnosti dle usnesení vlády č. 1027 **po dobu trvání nouzového stavu**, který může být prodloužen i na období po 20. listopadu 2020.

Současně vláda přijala další krizová opatření, která mají mj. dopad i na poskytování sociálních služeb, zejména v oblasti personálního zabezpečení. Tento doporučený postup nahrazuje doporučený postup č. 5/2020, který byl ke dni 30. 6. 2020 zrušen. Dne 12. října 2020 vláda schválila další opatření, mj. i opatření vztahující se k sociálním službám a možnosti povolání studenty sociálních oborů do sociálních služeb a ZDVOP.

Tento doporučený postup se nevztahuje na poskytování dobrovolnické činnosti poskytované na základě dohody uzavřené mezi poskytovatelem sociálních služeb či zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a žákem nebo studentem, za kterou mu náleží odměna podle zákoníku práce.

1 Uložení pracovní povinnosti studentům pro zajištění poskytování sociálních služeb a péče v zařízeních pro děti vyžadujících okamžitou pomoc

Vláda uložila ministryni práce a sociálních věcí informovat a metodicky vést kraje a hlavní město Prahu v procesu zajištění poskytování sociálních služeb a poskytování péče v zařízeních pro děti vyžadujících okamžitou pomoc po dobu platnosti nouzového stavu v souvislosti s výskytem epidemie COVID 19 na území České republiky.

V souvislosti s tímto uložila **pracovní povinnost studentům posledních dvou ročníků středních škol** v oborech vzdělání podle přílohy č. 4 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, **a studentům v denní formě studia vyšších odborných a vysokých škol** v oborech vzdělání podle § 110 odst. 4 písm. a) a b) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, **s výjimkou právních oborů.**

Proto MPSV ukládá poskytovatelům sociálních služeb a zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc, aby v případě ohrožení poskytování služeb z důvodu personálního výpadku oproti registrované organizační struktuře, jehož důsledkem je **ohrožení života nebo zdraví uživatelů**, informovali kraj, v jehož územním obvodu služby a péči poskytují, a zároveň obec s rozšířenou působností, v jejímž správním obvodu je služba poskytována.

Poskytovatel sociálních služeb a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je povinnou definovat konkrétní požadavek, v němž uvede požadovaný počet studentů včetně jejich studijního programu nebo oboru vzdělání, které požadují k výkonu pracovní povinnosti, a předpokládanou činnost a dobu výkonu pracovní povinnosti.

Studenti mohou plnit pracovní povinnost v rámci poskytování sociálních služeb v pobytové, ambulantní i terénní formě, v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, mohou pracovat pouze pod dohledem odborného personálu.

Dle sdělení **Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy** obdržely všechny dotčené školy a jejich zřizovatelé informace o nutných krocích, které je potřeba s uložením pracovní povinnosti realizovat, současně dostaly přehledové informace k povinnosti žáků a studentů k poskytování těchto služeb vyplývajících z příslušných právních dokumentů.

Kraj a hlavní město Praha si vyžádá od středních, vyšších odborných a vysokých škol ve svém územním obvodu seznam studentů, jejichž studijní zaměření a znalosti odpovídá identifikovaným potřebám ze strany poskytovatelů sociálních služeb a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, vhodných k výkonu pracovní povinnosti – s uvedením místa jejich trvalého pobytu nebo skutečného pobytu, kontaktními údaji.

Podmínkou výkonu pracovní povinnosti je svéprávnost (zletilost) studenta (dosažení věku 18 let). Za výkon pracovní povinnosti náleží fyzické osobě peněžní náhrada.

Kraj a hlavní město Praha plní roli zprostředkovatele pro školy a poskytovatele sociálních služeb. Osvědčilo se jako dobrá praxe nad rámec usnesení, že školy vyhledávají nejvhodnější studenty s vazbou na reálné a individuální potřeby jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Poskytovatel sociálních služeb a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc vydá o vykonané pracovní povinnosti potvrzení, které musí obsahovat: identifikaci osoby vykonávající pracovní povinnost podle příkazu k nařízení pracovní povinnosti, dále identifikaci osoby, u které byla vykonávána pracovní povinnost – sociální služby či ZDVOP, dobu výkonu pracovní povinnosti, razítko a podpis osoby oprávněné jednat za osobu vystavující toto potvrzení.

O provedení kraj podává průběžně (jednou týdně) zprávu MPSV, odboru sociálních služeb a sociální práce **v tabulce (příloha)**, která obsahuje informace: o počtu poptávaných chybějících pracovních pozic za celý kraj, rozlišených dle identifikátoru sociální služby, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a dále o počtu studentů povolaných k výkonu pracovní činnosti s uvedením, do kterých sociálních služeb nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc byli povoláni, v rozlišení SŠ – VOŠ – VŠ. Kraj vždy uvádí údaje za týden, tzn. že celkové počty se získají součtem údajů z předchozích zpráv. Kraj uvede změny oproti stavu za minulý týden, jako např. ukončení pracovních příkazů (úbytek studentů) či snížení poptávky po chybějících zaměstnancích. V komentáři uvede v případě rozdílu počtu chybějících studentů oproti poptávce vysvětlení (jako např. poskytovatel vyřešil jinak, nepodařilo se vydat pracovní příkaz apod.) a dále popis vykonávaných činností. Tyto údaje jsou v týdenních intervalech aktualizovány.

Tento dokument (tabulka excel – viz příloha) kraj vyplní dle pokynů v tabulce a zašle vždy každé pondělí s údaji za předchozí týden, postačí formou e-mailu, následujícím adresátům:

melanie.zajacova@mpsv.cz; filip.novotny@mpsv.cz.

Shrnutí postupu:

1. **Poskytovatel** sociální služby nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc **zjistí**, že **nízký počet jeho zaměstnanců** ohrožuje zdraví nebo život klientů služby. **Skutečný nedostatek zaměstnanců musí být způsoben důsledky epidemie koronaviru.**
2. **Poskytovatel** sociální služby nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc **informuje kraj nebo hlavní město Prahu, v jehož územním obvodu působí**, o počtu chybějících zaměstnanců a činnostech, které je nezbytně nutné zajistit, dle podmínky v bodu 1. Tento údaj uvede kraj do tabulky počtu chybějících zaměstnanců.

3. **Kraj nebo hlavní město Praha si vyžádá** od středních, vyšších odborných a vysokých škol ve svém územním obvodu seznam studentů, jejichž studijní zaměření odpovídá podmínkám stanoveným vládou, v němž bude rovněž uvedeno místo jejich trvalého nebo skutečného bydliště, v němž se aktuálně zdržují, s dalšími kontaktními údaji s uvedením, které studenty škola doporučuje k výkonu pracovní povinnosti.
4. **Kraj nebo hlavní město Praha na základě těchto informací vydá pracovní příkaz studentům pro jednotlivé poskytovatele sociálních služeb a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc** (školy vyhledávají nejvhodnější studenty s vazbou na reálné a individuální potřeby jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc). Tento údaj uvede kraj do tabulky počtu povolaných studentů.
5. **Kraj nebo hlavní město Praha podá zprávu MPSV.**

Výše uvedené informace kraje a hlavní město Praha zašlou v tabulce (příloha) na e-mailové adresy: melanie.zajacova@mpsv.cz; filip.novotny@mpsv.cz; a to vždy v pondělí s údaji za předchozí týden.

Všechny vydané informace budeme průběžně aktualizovat.

Vypracoval: Odbor sociálních služeb a sociální práce

Samostatný dodatek doporučení určených pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc tvoří kapitolu 4.

2 Možnost zažádat MPSV o mimořádnou dotaci

(netýká se zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc)

Dle § 104 odst. 3 písm. c) umožňuje MPSV poskytnout mimořádnou dotaci v případě nouzových a havarijních situací. Jedním z takových případů je i současná situace, kdy vláda vyhlásila nouzový stav dle zákona č. 240/2000 Sb., krizový zákon, ve znění pozdějších předpisů, a uložila studentům vybraných oborů výkon pracovní povinnosti.

Jelikož náhradu (dle výše uvedeného) poskytuje kraj nebo hlavní město Praha, lze prostřednictvím příslušného krajského úřadu a hlavního města Prahy požádat MPSV o mimořádnou dotaci na zpětné proplacení vyplacených náhrad za výkon pracovní povinnosti vykonané do ukončení nouzového stavu, resp. do doby platnosti vlády č. 957 ze dne 30. září 2020.

Žádost nemá žádný předepsaný formulář a nepodává se prostřednictvím aplikace OKposkytovatel. V těchto případech postačí písemná žádost krajského úřadu nebo Magistrátu hlavního města Prahy (Mgr. David Pospíšil, ředitel odboru sociálních služeb a sociální práce, MPSV ČR, Na Poříčním právu 1/376, 128 00 Praha 2) zasláná elektronicky do datové schránky. Pro urychlení komunikace zasílejte žádost i na e-mail: david.pospisil@mpsv.cz.

V žádosti uveďte jmenný seznam studentů, kteří byli povoláni k výkonu pracovní povinnosti dle krizového zákona, kterým bylo poskytovatelem sociálních služeb vystaveno potvrzení o vykonané pracovní povinnosti, ve kterém je uvedena **doba výkonu pracovní povinnosti, včetně výše finanční náhrady za hodinu, počet odpracovaných hodin, výši vyplacené peněžité náhrady**. Odděleně **uveďte finanční částku vyplacenou za poskytnutí věcného prostředku, případně dalších nákladů**. Sazba za hodinu, která je studentovi určena a která je nárokována v rámci této mimořádné dotace **nesmí být vyšší, než je v místě obvyklá mzda/plat pro danou pozici zaměstnance v sociálních službách**. Uznatelným nákladem jsou i zákonné odvody (dále viz odpověď č. 8).

V případě, že budou nárokovány **další náklady, např. cestovné, ubytování, stravu, náklady na uhrazení PCR testu, očkování či další nezbytné náklady, nesmí také překročit místně obvyklou cenu nebo cenu, kterou běžně stanovuje kraj nebo hlavní město Praha pro své zaměstnance dle svých interních předpisů či jiných zákonných předpisů. V opačném případě, může být požadavek na proplacení krácen či zcela neuznán.**

Žádosti o mimořádnou dotaci zaslané do 30. listopadu 2020 budou proplaceny do konce roku 2020. V žádosti lze uvést i předpokládaný počet studentů a odpravovaných hodin pro měsíc prosinec. V případě, že finanční prostředky nebudou plně využity, budou vráceny spolu s finančním vypořádáním mimořádné dotace.

V případě dalších dotazů se můžete obrátit na:

- Mgr. David Pospíšil – ředitel odboru sociálních služeb a sociální práce, (david.pospisil@mpsv.cz, +420 221 92 2014),
- Ing. Martina Borošová – vedoucí oddělení koncepce financování sociálních služeb, (martina.borosova@mpsv.cz, +420 221 92 2835).

3 Právní souvislosti

1) **Pro účely zákona č. 240/2000 Sb., krizový zákon, ve znění pozdějších předpisů, se rozumí:**

- a. pracovní povinnost fyzické osoby vykonávat po nezbytně nutnou dobu určenou prací, která je nutná pro řešení krizové situace, a kterou je tato osoba povinna konat v místě určeném orgánem krizového řízení, § 2 písm. d),
- b. pracovní výpomocí povinnost fyzických osob vykonávat jednorázové a mimořádné úkoly nezbytné pro řešení krizové situace, které jsou povinny konat v místě určeném orgánem krizového řízení, § 2 písm. e).

2) Vláda je oprávněna v době trvání nouzového stavu na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně nutném rozsahu nařídit **ukládání pracovní povinnosti, pracovní výpomoci nebo povinnosti poskytnout věcné prostředky § 6 odst. 1 písm. c)**

3) Hejtman (primátor) je oprávněn nařídit **pracovní povinnost pro řešení krizové situace § 31 odst. 5.**

4) **Výkon uložené pracovní povinnosti a pracovní výpomoci se považuje za jiný úkon v obecném zájmu § 29 odst. 6:**

§ 203 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zaměstnanci od zaměstnavatele přísluší pracovní volno v nezbytně nutném rozsahu k výkonu veřejných funkcí, občanských povinností a jiných úkonů v obecném zájmu, pokud tuto činnost nelze provést mimo pracovní dobu. Náhrada mzdy nebo platu od zaměstnavatele v těchto případech nepřísluší, není-li dále v tomto zákoně stanoveno jinak, nebo není-li dohodnuto nebo vnitřním předpisem stanoveno jinak. Zvláštní právní předpisy upravující překážky v práci z důvodu obecného zájmu tím nejsou dotčeny.

5) **Fyzická osoba je v době krizového stavu povinna:**

- a. uposlechnout výzvy oprávněných orgánů krizového řízení k zaevidování na stanoveném místě z důvodu uložení pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci § 31 odst. 3 písm. a),
 - b. vykonávat uloženou pracovní povinnost nebo pracovní výpomoc § 31 odst. 3 písm. d).
- 6) **Obsah, rozsah a místo prací v rámci pracovní povinnosti v době nouzového stavu a stavu ohrožení státu stanoví fyzické osobě hejtmán pracovním příkazem.** Pracovní příkaz obsahuje jméno, popřípadě jména, příjmení, datum narození a bydliště, den a místo nástupu pracovní povinnosti, druh práce, předpokládanou délku plnění povinnosti, poučení a označení orgánu, který pracovní příkaz vydal - § 31 odst. 5.
- 7) Za omezení vlastnického nebo užívacího práva, poskytnutí věcného prostředku, **vykonání pracovní povinnosti nebo pracovní výpomoci náleží právnické nebo fyzické osobě peněžní náhrada. Peněžní náhradu je povinen vyplatit orgán krizového řízení,** který o omezení práva nebo uložení povinnosti rozhodl. Peněžní náhradu lze poskytnout po vzájemné dohodě též za poskytnutí dobrovolné pomoci. Peněžní náhrada se vyplácí do 6 měsíců od ukončení nebo zrušení krizového stavu, v jehož důsledku vznikl nárok na peněžní náhradu podle tohoto odstavce - 35 odst. 1.
- 8) **Jde-li o vykonání pracovní povinnosti,** u nichž nelze určit výši náhrady dohodou nebo postupem podle občanského zákoníku, stanoví se náhrada ve výši, která odpovídá obvyklé mzdě za stejné či podobné práce.
- 9) **Náhrada škody či újmy** na zdraví vzniklé při výkonu uložené pracovní povinnosti, pracovní výpomoci nebo dobrovolné pomoci vykonané v rámci organizované činnosti se poskytuje podle ustanovení občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu na zdraví v některých zvláštních případech, pokud mu již nevznikl nárok na dávku úrazového pojištění podle zvláštního právního předpisu dle § 36 odst. 3.

4 Dodatek doporučeného postupu pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Určeno pro: ZDVOP, kraje a hlavní město Prahu, obce

Odbor rodinné politiky a ochrany práv dětí pro potřeby výkonu pracovní povinnosti, uložené studentům pro zajištění poskytování péče v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc, doplňuje shora v rubrice uvedený Doporučený postup odboru sociálních služeb a sociální práce ze dne 13. 10. 2020 pro potřeby realizace usnesení vlády č. 1027 ze dne 12. 10. 2020 v zařízeních pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen „ZDVOP“) takto:

- v případě, že z pracovního příkazu vydaného hejtmanem nebo primátorem hl. m. Prahy **JE** zřejmé, že student je přidělen k přímému poskytování sociálně-právní ochrany resp. k přímému poskytování ochrany a pomoci (poskytování osobní péče, poskytování poradenství, poskytování pomoci při přípravě dětí na vyučování, realizace zájmové činnosti dětí apod.), neoznamuje osoba pověřená provozováním ZDVOP takto přidělené studenty krajskému úřadu (Magistrátu hl. m. Prahy) jako osoby, které přímo poskytují sociálně-právní ochranu v zařízení podle § 49 odst. 10 písm. a) ve spojení s odst. 2 písm. b) a c) bod 1. zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „ZSPOD“); bezúhonnost takto přiděleného studenta ve smyslu § 49 odst. 2 písm. c) bod 1. a odst. 8 ověří krajský úřad z úřední povinnosti podle cit. § 49 odst. 8 věta předposlední a poslední;

- v případě, že z pracovního příkazu vydaného hejtmanem nebo primátorem hl. města Prahy **NENÍ** zřejmé, že student je přidělen k přímému poskytování sociálně-právní ochrany dětí, neboť obsah a rozsah práce je v pracovním příkazu formulován obecně, avšak tento student bude osobou pověřenou k provozování ZDVOP přidělen k výkonu přímého poskytování ochrany a pomoci dětem v zařízení, oznámí osoba pověřená k provozování ZDVOP tuto skutečnost krajskému úřadu nebo Magistrátu hlavního města Prahy podle § 49 odst. 10 písm. a) ZSPOD, avšak k oznámení nepřikládá žádné doklady, uvedené jinak v cit. § 49 odst. 2 písm. b) zákona; bezúhonnost takto přiděleného studenta zjišťuje krajský úřad nebo Magistrát hl. m. Prahy z úřední moci obdobně jako v předchozím případě, a to po doručení oznámení podle předchozí části věty;
- v případě, že z pracovního příkazu vydaného hejtmanem nebo primátorem hl. města Prahy **NENÍ** zřejmé, že student je přidělen k přímému poskytování sociálně-právní ochrany dětí, neboť obsah a rozsah práce je v pracovním příkazu formulován obecně, a tento student bude osobou pověřenou k provozování ZDVOP přidělen k výkonu jiné práce než je přímé poskytování ochrany a pomoci svěřeným dětem (pomocné a obslužné činnosti, údržba, úklid, nakupování apod.), jeho bezúhonnost se neověřuje a takové přidělení rovněž nepodléhá povinnosti oznámení podle § 49 odst. 10 písm. a) ZSPOD;
- v případě, že student je v rámci provozu ZDVOP přidělen k výkonu přímého poskytování ochrany a pomoci dětem v zařízení, provozovatel ZDVOP zjistí dotazem u dotčeného studenta, zda se v posledních 3 letech zdržoval nepřetržitě déle než 3 měsíce v cizím státě; bude-li odpověď kladná, oznámí osoba pověřená k provozování ZDVOP tuto skutečnost krajskému úřadu nebo Magistrátu hl. města Prahy, který v každém jednotlivém případě individuálně posoudí, zda u dotčeného studenta bude vyžadovat výpis z evidence trestů cizího státu ve smyslu § 49 odst. 4 písm. f) bod 1. ZSPOD nebo zda od doložení cizozemského výpisu z evidence trestů upustí (zejména s ohledem na délku pobytu v cizině nebo s ohledem na překážky spojené s opatřením výpisu); v případě upuštění od předložení výpisu bude doklad z cizozemské evidence trestů nahrazen čestným prohlášením dotčeného studenta;

- v případě, že studenti přidělení k přímému poskytování ochrany a pomoci dětem v zařízení nesplňují podmínky odborné způsobilosti podle § 49a odst. 2 ZSPOD, platí ust. § 49a odst. 5 ZSPOD obdobně, tedy je třeba zásadně zajistit dozor nad touto činností ze strany odborně způsobilé osoby a takto přidělený student není nikdy oprávněn sám vykonávat činnosti, vyhrazené podle § 109 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, a ve smyslu § 49a odst. 5 ZSPOD sociálnímu pracovníkovi (zejména poskytování sociálně právního nebo sociálního poradenství a posouzení nepříznivé sociální situace zájemce o službu, podmiňující poskytnutí služby ZDVOP na žádost).

Kontakty

V případě dotazů ohledně zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc se můžete obracet na Mgr. Kristýnu Jůzovou Kotalovou (kristyna.kotalova@mpsv.cz, +420 95 019 2412).

Vypracoval: Odbor rodinné politiky a ochrany práv dětí

5 Nejčastěji kladené otázky a odpovědi

K postupu podle krizového zákona

1. ***Jaké podmínky musí student splňovat, aby mu mohl být přikázán výkon pracovní povinnosti?***

Student musí splňovat dvě podmínky. První podmínkou je plná svéprávnost (věk nejméně 18 let), druhou zdravotní způsobilost. Tuto podmínku student nemusí dokládat, neboť se má za to, že je splněna, neprokáže-li opak. Je však praktické tázat se studentů, zda byli v rizikových oblastech, zda mají zdravotní potíže, případně někdo z blízkých osob, s nimiž přišli do styku, je v karanténě či je pozitivní na tuto nákazu, zda nepečují o osobu blízkou, případně na další závažné skutečnosti, které by mohly ohrozit výkon pracovní povinnosti. Výjimky z výkonu pracovní povinnosti stanoví § 32 krizového zákona, např. osoby invalidní ve třetím stupni, poslanci a senátoři Parlamentu České republiky a členové vlády a dále osoby, které by tím vystavily vážnému ohrožení sebe nebo osoby blízké. Z výše uvedeného je zřejmé, že uložení pracovní povinnosti, musí být vždy individuálně posouzeno, i s ohledem na potřeby poskytovatelů sociálních služeb.

2. ***Může být zapojení studentů podle usnesení vlády dobrovolné?***

Ano. Vláda ČR zákům středních škol v oborech podle přílohy č. 4 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách a studentům denní formy studia vyšších odborných škol a vysokých škol podle § 110 odst. 4 zákona o sociálních službách, usnesením ze dne 12. října 2020 uložila pracovní povinnost, to však nevyklučuje, aby student vykonával tuto povinnost dobrovolně na základě dohody s orgánem krizového řízení, či **dle § 32 zákona č. 240/2000 Sb., krizový zákon**, za což mu lze poskytnout (po vzájemné dohodě) peněžní náhradu.

3. Co znamená „nedostatek zaměstnanců musí být způsoben důsledky epidemie koronaviru“?

Znamená to úbytek zaměstnanců zejména z důvodu uvalení karantény na zaměstnance, nebo z důvodu zajišťování péče o nezletilé školou povinné děti, kterou nelze vzhledem k omezení zajistit jinak.

Další případem je skutečnost, že objem práce se natolik zvýšil, že současný personál nestačí poskytovat služby pro klienty, nejčastěji toto může nastat u pečovatelských služeb, které i když poskytují redukované základní činnosti, tak nestačí např. rozvážet stravu. Nicméně i zde se jedná o situace, které nastaly z důvodu pandemie koronaviru.

4. Na který kraj se má obrátit poskytovatel sociálních služeb, který poskytuje sociální služby v jiném kraji (např. Ústeckém), než sídlí jeho zřizovatel (např. Praha)?

V tomto případě se má poskytovatel sociálních služeb obrátit na kraj, na jehož území sociální služby fakticky poskytuje.

5. Kdo určí obsah, rozsah a místo výkonu pracovní povinnosti?

Obsah, rozsah a místo prací v rámci pracovní povinnosti v době nouzového stavu stanoví hejtmán/primátor hlavního města Prahy pracovním příkazem dle § 31 odst. 5 krizového zákona.

6. *Může hejtman/primátor hlavního města Prahy přikázat studentovi výkon pracovní činnosti spočívající v jiné činnosti, než odpovídá povolání, na něž se v rámci studia připravuje?*

Ano. Hejtman/primátor Hlavního města Prahy může přikázat studentovi oboru podle § 110 odst. 4 zákona o sociálních službách, aby vykonával dílčí činnosti pracovníka v sociálních službách, a žákům středních škol v oborech podle přílohy č. 4 vyhlášky č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, aby zajišťovali jiné činnosti potřebné pro chod sociální služby, např. prádelnu. Za účelem výkonu těchto jiných činností však doporučujeme využít dobrovolníky.

Na závěr upozorňujeme, že studentům a žákům výše uvedených oborů studia/vzdělávání nelze přikázat výkon pracovní povinnosti spočívající ve výkonu činností zdravotnického nelékařského pracovníka (např. zdravotní sestry).

7. *Jedná se o pracovněprávní vztah, jestliže je studentovi přikázán výkon pracovní povinnosti u poskytovatele sociálních služeb?*

Ne. Podle § 29 odst. 6 krizového zákona se výkon uložené pracovní povinnosti považuje za jiný úkon v obecném zájmu. S takovým studentem tedy nelze sjednat pracovní smlouvu ani dohodu o pracovní činnosti nebo dohodu o provedení práce.

8. *Je studentovi za výkon pracovní povinnosti vyplácena mzda/plat poskytovatelem sociálních služeb?*

Ne. Studentovi náleží peněžní náhrada (nejedná se o mzdu/plat), kterou je povinen vyplatit orgán krizového řízení do 6 měsíců od ukončení nouzového stavu. Předmětem náhrady jsou i uznatelné náklady vzniklé při plnění pracovní povinnosti (např. jízdné, náklady na provedení testu PCR, náklady na ochranné osobní pomůcky aj.). Na tyto náklady je možné žádat dotaci.

Peněžní náhradu za nařízený povinný výkon pracovní činnosti podle krizového zákona lze posoudit jako peněžitou náhradu za vzniklou újmu (majetkového charakteru).

Při stanovení výše zmíněných peněžních náhrad je třeba přihlídnout ke všem nákladům, jež povinnému k pracovní činnosti v této souvislosti vznikly. Peněžní náhrada by mohla v úhrnu představovat nejen odměnu za výkon pracovní povinnosti, ale i náhradu dalších případných nákladů.

Výše náhrady musí být určena písemně. Peněžní náhradu za nařízený povinný výkon pracovní činnosti podle krizového zákona lze posoudit jako peněžitou náhradu za vzniklou újmu (majetkového charakteru). **S ohledem na skutečnost, že v běžné situaci by za výkon práce náležela mzda, odměna,** resp. náhrada mzdy, která by podle § 6 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o daních z příjmů“), podléhala zdanění, **nemůže být tato náhrada „mzdové újmy“ osvobozena od daně z příjmů fyzických osob** podle § 4 odst. 1 písm. d) zákona o daních z příjmů, **a to z důvodu, že se jedná o náhradu za ztrátu příjmu** dle bodu 1 tohoto ustanovení.

Účast na nemocenském pojištění by měla být v případě studenta, jemuž byla nařízena pracovní povinnost, posuzována s ohledem na ustanovení § 5 písm. a) bodu 22 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZNP“). **Za zaměstnavatele by se měl považovat ten, kdo vydal pracovní příkaz,** tj. kraj nebo hl. m. Praha prostřednictvím hejtmána nebo primátora. Student je v právním vztahu k tomuto kraji nebo hl. m. Praze (dále jen „kraj“), a to na základě pracovního příkazu, na jehož základě mu vzniká povinnost konat práci; v pracovním příkazu se mj. stanoví den a místo nástupu pracovní povinnosti, druh práce a předpokládaná délka plnění pracovní povinnosti. Kraj také vyplácí za vykonanou práci peněžní náhradu. Sociální zařízení, v němž student fakticky vykonává na základě pracovního příkazu práci, není se studentem v žádném vztahu, nevyplácí mu ani peněžní náhradu, a nemá tedy postavení zaměstnavatele, byť v konkrétní situaci řídí práci studenta.

Práce je konána podle krizového zákona k řešení krizové situace na základě rozhodnutí vlády [srov. § 2 písm. d) a § 6 odst. 1 písm. c) krizového zákona], tedy de facto „pro stát“, který pak zastupuje kraj a který také určuje konkrétní místo výkonu práce v rámci pracovní povinnosti (toto místo si nevybírá ani student, ani sociální zařízení).

Vzhledem k úpravě v krizovém zákoně nebude patrně z pohledu vzniku účasti na nemocenském pojištění přicházet v úvahu naplnění podmínky sjednání započitatelného příjmu z titulu pracovní povinnosti za kalendářní měsíc aspoň ve výši 3 000 Kč (součástí pracovního příkazu zřejmě nebude ani stanovení výše peněžní náhrady za kalendářní měsíc) a z povahy věci se tedy bude s největší pravděpodobností jednat o tzv. zaměstnání malého rozsahu. V případě, že bude aplikován krizový zákon a dojde ze strany kraje k nařízení pracovní povinnosti v oblasti sociálních služeb studentovi, pak by jeho účast na nemocenském pojištění vznikla s ohledem na podmínky pojištění při zaměstnání malého rozsahu dané ustanovením § 7 ZNP jen v případě a v těch kalendářních měsících, kdy z titulu této pracovní povinnosti dosáhl částky započitatelného příjmu aspoň ve výši 3 000 Kč.

Podle sdělení Finanční správy ze dne 20. května 2020 (uveřejněná [zde](#)) se předmětná peněžní náhrada za „mzdovou újmu“ posoudí jako příjem ze závislé činnosti podle § 6 odst. 1 zákona o daních z příjmů. Za předpokladu, že poplatník (student) učinil u plátce daně na příslušné zdaňovací období Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti v souladu s ustanovením § 38k zákona o daních z příjmů, může si uplatnit u zaměstnavatele (krajský úřad, Magistrát hlavního města Prahy) měsíční slevy na dani (základní sleva na poplatníka, sleva na studenta příp. další).

Odbor sociálního pojištění MPSV se zabýval i otázkou, zda jsou studenti a žáci, kteří pracovali v době nouzového stavu v sociálních službách na základě uložené pracovní povinnosti v těch zařízeních, u nichž došlo k výpadku zaměstnanců a tím k ohrožení poskytování potřebné péče klientům v těchto zařízeních, z titulu této činnosti účastní nemocenského a důchodového pojištění a zda proto je povinnost z peněžní náhrady za tuto činnost platit pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti podle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Pokud jde o „dobrovolnou pomoc“ studentů, nemá tato dobrovolná pomoc na základě dohody uzavřené mezi krajem a studentem oporu v platném krizovém zákoně. Krizový zákon dobrovolnou pomoc nedefinuje a jen o ní hovoří v § 32 odst. 5, a to tak, že osoby osvobozené od pracovní povinnosti a pracovní výpomoci mohou poskytnout dobrovolnou pomoc, za kterou lze podle § 35 odst. 1 věty třetí krizového zákona poskytnout po vzájemné dohodě peněžní náhradu (předpokládá se, že činnost by měla vycházet z ochoty a dobré vůle pomoci, nikoli z motivace finanční odměny; v případě dobrovolné pomoci tak není dán zákonem stanovený nárok na peněžní náhradu).

Pokud student vykonával činnost na základě dohody bez nároku na náhradu, pak účasten nemocenského pojištění není. Jinak, pokud náhrada za tuto „dobrovolnou pomoc“ poskytovanou na základě dohody náležela, mělo by být v otázkách účasti na nemocenském pojištění a odvodu pojistného postupováno obdobně jako v případě pracovní povinnosti na základě pracovního příkazu.

9. Je potřeba očkování na hepatitidu typu B před nástupem k výkonu pracovní povinnosti?

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, § 46 odst. 1 uvádí, že prováděcím právním předpisem stanovené fyzické osoby a fyzické osoby, které mají být zařazeny na pracoviště s vyšším rizikem vzniku infekčních onemocnění, jsou povinny podrobit se vymezenému druhu zvláštního očkování. Dle vyhlášky č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, se očkování provede aplikací tří dávek očkovací látky u fyzických osob, které pracují na pracovištích uvedených v § 16 odst. 1 - domovy pro seniory, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem a azylové domy, pokud jsou činní při vyšetřování a ošetřování fyzických osob, o něž mají pečovat nebo manipulují v zařízeních sociálních služeb s nebezpečným odpadem.

V této souvislosti upozorňujeme, že podle § 9 odst. 1 písm. f) výše uvedené vyhlášky se zvláštní očkování proti virové hepatitidě B provádí i u vyjmenovaných studentů, kteří studují na lékařské fakultě nebo zdravotnické škole, a u studujících připravovaných na jiných vysokých školách, než jsou lékařské fakulty, pro činnosti ve zdravotnických zařízeních při vyšetřování a ošetřování nemocných, u studujících na středních a vyšších odborných sociálních školách připravovaných pro činnosti v zařízeních sociálních služeb při vyšetřování a ošetřování fyzických osob přijatých do těchto zařízení. To znamená, že dle platné legislativy lze zahájit očkování s tím, že dotčené osoby budou postupně doočkovány.

Jedná se o stanovisko Ministerstva zdravotnictví.

10. Kdo odpovídá za škodu vzniklou v souvislosti s přikázaným výkonem pracovní povinnosti?

Za škodu způsobenou v příčinné souvislosti s krizovými opatřeními odpovídá podle § 36 krizového zákona stát.

11. Musí poskytovatel sociálních služeb hlásit registrujícímu orgánu změnu registračních údajů podle § 82 zákona o sociálních službách?

Ne. Výkon pracovní povinnosti z titulu příkazu je dočasný, vyplývající z vyhlášeného nouzového stavu, mezi poskytovatelem sociálních služeb a studentem nevzniká pracovněprávní vztah, tj. chybí vůle poskytovatele sociálních služeb zajišťovat službu konkrétní osobou na smluvním základě v pracovněprávním vztahu. Rovněž je třeba vzít na vědomí, že student vykonávající pracovní povinnost na základě příkazu v zásadě nesplňuje podmínku odborné způsobilosti.

12. Jak student plní své studijní povinnosti, pokud má uloženu pracovní povinnost?

Usnesení vlády ukládá pracovní povinnost, z hlediska právního postavení je nad vzděláváním. Po dobu uložené pracovní povinnosti je student omluven ze vzdělávání. Tato oblast bude směrem ke školám informačně ošetřena ze strany MŠMT.

13. Jak student prokáže svou zdravotní způsobilost – kdo hradí lékařskou prohlídku?

Tato situace je vyřešena usnesením vlády č. 1049, kdy lze nahradit posouzení zdravotní způsobilosti čestným prohlášením.

14. Jsou zaměstnanci zařízení určených usnesením vlády č. 1033 ze 12. 10. 2020 oprávněni čerpat OČR, pokud jsou zprovozněna a funkční zařízení určená pro pobyt jejich dětí v pracovní době?

Z hlediska nároku na ošetřovné na dítě, které měl zaměstnanec možnost umístit do zařízení zajišťujícího náhradní péči, ale dal přednost péči o dítě osobně v domácím prostředí, je považováno takové rozhodnutí za legitimní. Pokud zaměstnanec je přesvědčen, že vystavuje dítě riziku nakažení cestou do takového zařízení nebo přímo v tomto zařízení, nelze poskytování ošetřovného na takové dítě odmítnout jen z důvodu zajištění náhradní péče. Dítě zaměstnance je stále žákem školy, která byla uzavřena a žádné ustanovení zákona č. 187/2006 o nemocenském pojištění nevyklučuje nárok zaměstnance na ošetřovné, například podmínkou, že může umístit dítě do jiného zařízení. Nárok na ošetřovné se přiznává na základě potvrzení zařízení, do kterého dítě muselo přestat chodit z důvodu jeho uzavření na základě opatření vlády od 14. října 2020.

K jiným možnostem řešení mimo krizový zákon

1. Je možné, aby si poskytovatel sociálních služeb sjednal se studentem či dobrovolníkem dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti?

Ano. Nejedná se však o postup dle podmínek zákona č. 240/2000 Sb., krizový zákon, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „krizový zákon“). Je to individuální možnost samotného poskytovatele sociálních služeb a student musí splňovat kvalifikační požadavky podle zákona o sociálních službách, pokud bude vykonávat činnosti kvalifikovaného personálu (sociální pracovník/pracovník v sociálních službách).

V tomto případě je i za nouzového stavu nutné dodržet zákonem stanovené požadavky a podmínky.

Pokud poskytovatel uzavírá dohodu na pozici pracovníka v sociálních službách, vztahuje se k ní 18měsíční lhůta na doplnění kvalifikačního kurzu, takže tento pracovník sice pod odborným dohledem, ale může pracovat v přímé péči. Rovněž část studentů bude splňovat kvalifikační požadavky na pozici sociálního pracovníka – např. studující magisterský obor má již bakalářský titul či student bakalářského studia je absolventem vyšší odborné školy. Pokud oborem studia neodpovídají požadavkům na kvalifikaci sociálního pracovníka, pak mohou být zařazeni jako jiní odborní pracovníci.

Pokud bude uzavřena běžná dohoda konaná mimo pracovní poměr, tak tyto náklady si musí každý poskytovatel uplatnit v rámci současného kola dofinancování. Pokud tak učiněno nebude, bude si muset náklady uhradit samotná služba, popř. jeho zřizovatel, případně i kraj či obec.

Na úhradu výše vzniklých nákladů v těchto případech **lze požádat o mimořádnou dotaci MPSV** dle § 104 odst. 3 písm. c) zákona o sociálních službách. V současné době se jedná o mimořádný dotační titul E.

Více informací naleznete zde:

https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Program%C2%AD_E_v5.pdf/f5792d1c-0d1c-715a-d1ab-e985791ee96a

2. Můžou jít do sociálních služeb dobrovolníci?

Ano. Je také možné, aby si poskytovatel sjednal dobrovolnickou činnost podle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, ve znění pozdějších předpisů, ale v těchto případech se opět nejedná o proces v režimu krizového zákona. Dle zákona o dobrovolnické službě nenáleží dobrovolníkům finanční odměna (viz § 1 odst. 1 zákona o dobrovolnické službě).

Využití studentů jako dobrovolníků možné je, ale jen k výkonu jiných konkrétních činností. Pokud student nesplňuje podmínku odborné způsobilosti, nemůže vykonávat ani jako dobrovolník činnosti kvalifikovaného personálu. Protože odborná způsobilost pro výkon práce v sociálních službách je dána zákonem a tento požadavek nelze v praxi podkročit.

3. Je možné, aby student pokračoval v poskytování pomoci dobrovolně i po zrušení usnesení vlády ukládajícího pracovní povinnost?

Ano. Všechny pracovní příkazy hejtmana dle krizového zákona se koncem nouzového stavu ruší, lze však pokračovat mimo režim nouzového stavu, tj. lze sjednat dohodou o pracovní činnosti nebo dohodu o provedení práce, jestliže student splňuje kvalifikační požadavky podle zákona o sociálních službách, pokud by měl vykonávat činnosti kvalifikovaného personálu (sociální pracovník/pracovník v sociálních službách). Je též nutné dodržet zákonnou povinnost poskytovatele sociálních služeb písemně oznámit registrujícímu orgánu změny týkající se údajů obsažených v žádosti o registraci.

Na úhradu výše vzniklých nákladů v těchto případech nelze požádat o mimořádnou dotaci MPSV dle § 104 odst. 3 písm. c) zákona o sociálních službách.

4. Některé organizace zajišťující dobrovolníky:

Český červený kříž

- kontakt na ředitele: RNDr. Josef Konečný, +420 251 104 111
- Český červený kříž zahájil jednodenní kurzy “Základy moderního ošetřovatelství” pro dobrovolný pomocný zdravotnický personál. Získané dovednosti mohou být využity těmito dobrovolníky či brigádníky v nemocnicích, sociálních zařízeních nebo i doma při péči o blízké.
- Proces zprostředkování dobrovolnické pomoci: zdravotnické nebo sociální zařízení se v případě zájmu o dobrovolníky obrátí na oblastní pobočku ČCK (ČCK má oblastní spolky ve všech okresech ČR s výjimkou Hradce Králové, kde je oblastní spolek v likvidaci), ČCK pak své absolventy propojí s příslušným zdravotnickým nebo sociálním zařízením.

- Kurz již má 500 absolventů, další zájemci se hlásí. Absolventi již působí v sociálních a zdravotních zařízeních v Praze, Brně, Olomouci, Českých Budějovicích a dalších městech.
 - V kurzu se uchazeči seznámí s jednoduchými základy péče o nemocného na lůžku – od obstarání osobní hygieny, přes podávání stravy až po komunikaci s nemocným.
 - Podrobné informace, podmínky přijetí do kurzu a samozřejmě i přihlášení do kurzu najdou zájemci na www.zvladnemeto.cervenkyriz.eu
 - Proces zprostředkování dobrovolnické pomoci: zdravotnické nebo sociální zařízení se v případě zájmu o dobrovolníky obrátí na oblastní pobočku ČCK (ČCK má oblastní spolky ve všech okresech ČR s výjimkou Hradce Králové, kde je oblastní spolek v likvidaci), ČCK pak své absolventy propojí s příslušným zdravotnickým nebo sociálním zařízením.

Národní asociace dobrovolnictví

- kontakt na Výbor: <https://www.nadobrovolnictvi.cz/o-nas/organy>
- kontakt na předsedkyni Výboru: Lenka Černá (Dobrovolnické centrum, realizátor projektu Housing First), +420 606 512 905
- Od května MV ČR provoz 11 regionálních dobrovolnických center: <https://www.mvcr.cz/clanek/podpora-lidem-kteri-chteji-pomahat-ministerstvo-vnitra-zridilo-regionalni-dobrovolnicka-centra.aspx>
- Pro ukázkou COVID-19 dobrovolníci se registrují v Ústeckém kraji zde: https://docs.google.com/forms/d/1nk5vb5l2tSALi6F6oPRSoGGF4ehOpAsuBsGTccTpTeQ/viewform?edit_requested=true
- V tuto chvíli školí dobrovolníky Ústeckém kraji on-line, připravují je na zapojení do nemocnic a sociálních služeb.

- V Ústeckém kraji dobrovolníci podepisují smlouvu, dodávají fotografie. Mají přiděleného koordinátora pro zařízení.
- V Moravskoslezském a Plzeňském kraji školí a koordinují dobrovolníky (nejen COVID-19) další členové Asociace, viz kontakty v odkaze zde: <https://www.nadobrovolnictvi.cz/clenove-asociace/>

Dobrovolnické centrum UPOL

- koordinujeme poptávku a nabídku dobrovolnických příležitostí pro studenty a zaměstnance UP
- vzdělává v oblasti odborných, právních a personálních otázek dobrovolnické činnosti
- v případě zájmu o spolupráci lze vyplnit registrační formulář nebo kontaktovat DC na adrese dobrovolnictvi@upol.cz.
- je prvním českým univerzitním centrem, které sdružuje aktivní studenty a zprostředkovává jim dobrovolnické příležitosti. Centrum pomáhá studentům a zaměstnancům UP zorientovat se v nabídce organizací, jež s dobrovolníky spolupracují a získat tak zkušenosti s koordinovanou pomocí dalším lidem.
- Web: <https://dobrovolnici.upol.cz/>